

OBITELJ (obiteljska kateheza)

Izrazom obiteljska kateheza (= o. k.) označava se odgojna služba koja proizlazi iz sakramenta braka (usp. FC 39), koju roditelji provode u obitelji (= o.), „kućnoj Crkvi“ (LG 11), da bi promaknuli buđenje i rast djece u vjeri, u suradnji s drugim odgojnim čimbenicima, posebno s kat. ustanovama, udruženjima, apostolskim pokretima (usp. ESM 59.69.203). To je služba koju, u prvim stoljećima, Crkva priznaje roditeljima, kojima pomažu kumovi, postavljajući sve do srednjega vijeka → pastoral djece kao obiteljsku skrb. Latinska otačka predaja s Tertulijanom, Ciprijanom, Augustinom te ona grčka s Ivanom Zlatoustim osobito ističu kat. ulogu roditelja, iako naglašavaju posebno njezinu moralnu dimenziju. S Tridentskim saborom (1545–1563), primjećuje D. Boureau, „kad se rađa k. djece, njezina organizacija ne želi priznati da su roditelji oduvijek obavljali, dobro ili loše, službu koju je Crkva službeno ustanovila i koju većim dijelom, bez sumnje, nastavljaju izvršavati“ (1970,53). Povijesno gledajući, tako započinje postupno otuđivanje roditelja od k. u o. sve do njezina postupnog vraćanja u drugoj polovini 20. stoljeća, što je

uzrokovano raznim razlozima: ponovno crkveno otkrivanje kat. suodgovornosti svih krštenika u nadopunjavanju raznih službi, posebno u onoj obiteljskoj (usp. LG 11.35; GE 3; GS 48); teološko vrednovanje sakramenta → braka kao matice ne samo dužnosti nego i karizama i darova (usp. FC 19; ESM 104.107); stjecanje prvotne uloge roditeljske zauzetosti u odgoju djece u vjeri (usp. LG 11; AA 11), što promiču i obiteljska udruženja; postupno aktivno sudjelovanje roditelja u uvođenju djece u sakramente, što potiče čitav niz izdanja raznih autora: u Belgiji → P. Ranwez; u Francuskoj → M. Fargues, A. Merlaud, F. Destang, u Njemačkoj M. Leist, J. Klink, a u Italiji je promiču novi katekizmi, osobito *Il catechismo dei bambini* (1973).

Ako II. vatikanski sabor opisuje načela na kojima se temelji o. k., razni dokumenti tal. biskupa: MF (1969), RdC (1970), ESM (1975) te sinoda biskupa s FC (1981) predlažu načine posredovanja.

I. Načini posredovanja

O. k. dozrijeva u svojem identitetu u izravnom dodiru s kat. ustanovom, postupno se odvajajući od onoga što nalazi razne razloge u nes-

posobnosti roditelja. Prema tome, očituju se načini posredovanja koji se polagano razvijaju prema jasnijim i prikladnijim oblicima.

1. *Funkcionalni pomoćni model.* Prvo suočavanje između obitelji i kat. ustanove događa se na području djelovanja a potaknuto je određenom vrstom posredovanja koje ide za tim da zamijeni djelo vjeroučitelja: osigurati da djeca pohađaju vjeronauk, kontrolirati koliko su se njime okoristila, promicati različite oblike djelovanja itd. Roditeljima u tome pomaže bogat niz albuma, brošura, bilježnica itd. Kat. ustanova zadržava svoju ulogu od prvotnog značenja i koristi suradnju obitelji s obzirom na udžbenike. Roditelji glede toga obavljaju pomoćnu i funkcionalnu ulogu te ispunjavaju dodatnu ulogu, prestajući s praksom koja je značila potpuno odricanje od k.

2. *Obiteljski organizacijski model.* K. → djece organizirana je na obiteljski način, tj. uspostavljaju se male grupe koje se okupljaju u kući pod vodstvom majke koja je vjeroučiteljica. Tako se nastoji materijalno obnoviti obiteljsku stvarnost unutar koje bi se od te dobi trebala očitovati kršćanska poruka. U ovim grupama moguć je izravniji dodir s djecom; može se primijeniti konkretniji jezik, bolje proširiti odnose na obitelj i egzistencijalno posredovati susret sa župom preko nekih slavljeničkih momenata. Iako se roditelje potiče na suradnju, još se uvijek ne uspijeva izraziti svu izvornost njihova odgojnog doprinosa. Ostvaruje se jednostavno premještanje kat. čina od institucije u neke obiteljske sredine.

3. *Ministerijalni model.* → Roditelji odgajaju djecu u vjeri, osjećajući se sudionicima jedinstvenog kršćanskog programa, jer je Crkva prisutna i djeluje u obitelji po specifičnosti karizme svojih članova, a odatle se otvara zajedništvu s drugim službama u zajednici. Roditelji se, u odnosu na djecu, nazivaju „prvi vjesnici vjere“ (LG 11; usp. AA 11), snagom svoga braka (usp. GE 3; LG 11.41; GS 50–61), terminologijom koja ne ograničava njihovo služenje na kat. prenošenje, nego ga proširuje na sveukupnost života djeteta specifičnim stilom služenja, koji im zajednica priznaje. Kat. institucija promiče roditeljsku odgojnu karizmu, osjeća da ne može to ne učiniti, stoga je nikada ne

zamjenjuje. Vjeroučitelji podržavaju roditelje različitim zalaganjem da bi ostvarili zajednički odgojni program unutar ministerijalne zajednice (usp. ESM 59.69.103).

II. Obiteljsko kat. komuniciranje

Novost obiteljskog kat. prenošenja sastoji se u sakramentalnoj izvornosti njihova služenja i u načinima njihova posredovanja. O. je mjesto gdje se živi, raste, radi, gdje se podnose napori i poteškoće, gdje se raduje i preko tih stvarnosti očituje kršćanska poruka koju smo pozvani zajedno tražiti pogledom vjere.

1. *Kat. uloge obitelji.* O., kućna Crkva, svojim odgojnim djelom izražava i ostvaruje trostruko poslanje Crkve kad odgaja djecu da „shvate smisao Boga“ (proročko poslanje), da ga štiju (svećeničko poslanje), da ljube bližnjega i da se uključe u građansku i crkvenu zajednicu (kraljevsko poslanje; usp. GE 3). Takvo poslanje ostvaruje obavljajući neke službe.

a) *Simboličko-objaviteljska.* Vezana je uz samu bit o., koju uzdiže da postane simbolom i objavom kršćaninova identiteta u osnovnim odnosima: odnos posinstva s Bogom Ocem, bratstva s Isusom Kristom, zajedništva u Duhu, suodgovornosti u Crkvi. „U braku i obitelji stvara se čitav niz međuljudskih odnosa – zaručnički odnosi, očinstvo–majčinstvo, sinovstvo, bratstvo – preko kojih je svaka osoba uvedena u 'ljudsku obitelj' i u 'Božju obitelj' – Crkvu“ (FC 15).

b) *Interpretativno-egzistencijalna.* Kršćanska se ponuda u obitelji ističe u mnogostrukosti životnih situacija i uključuje djecu i roditelje. Obiteljsko se posredovanje stoga pretvara u interpretativno i pripovjedačko, koji puta kritičko, djelo, svakodnevnih čina, povodi se za ritmom svakodnevice, težeći prema bitnome, u konkretnosti i jednostavnosti.

c) *Opismenjajuće-znakovita.* Obitelj izvršava ulogu kršćanskog opismenjavanja ako djeci prenosi govor vjere, tj. bitno značenje gesta, znakova, stvarnosti, otajstava i kršćanskog ponašanja. U tom se smislu pretpostavlja i otvara kat. ustanovi za razrađeniji, usklađeniji i sustavniji govor kršćanske ponude.

d) *Vrijednosno-svjedočiteljska.* U o. se kršćanska opredjeljenja podržavaju primjerom

roditelja koji im, barem početno, osiguravaju čuvstvenu pouzdanost, na kojoj se zatim razrađuju odgovorniji osobni izbori. „Članovi obitelji međusobno se potpomažu da rastu u vjeri zahvaljujući njihovu kršćanskom, često šutljivom, ali ustrajnom svjedočenju tijekom svakodnevnog života življenog po evanđelju” (CT 68).

Takve su službe vrlo različite u odnosu na razvoj: sasvim malo dijete više privlači simbol, dijete koje je pošlo u školu privlači interpretativna odrednica, dok je predadolescent privučen vrijednosno–svjedočiteljskom podrškom.

2. *Načini prenošenja*. Odrednica o. k. koja nije beznačajna jest stil, tj. način prenošenja kršćanske ponude. Pozivajući se na stvarnosti i na situacije–znakove, prenošenje primjenjuje metodiku koja se oslanja na intuiciju, stvaralačku sposobnost roditelja i posebno na jakost njihove vjere. „Izvornost i djelotvornost o. k. nalaze se u prigodnom → karakteru i u neposrednosti njezinih pouka, izraženih nadasve u ophođenju roditelja i u duhovnom iskustvu svakoga pojedinog člana obitelji” (RdC 152).

a) *Prigodnost*. „Obiteljski život u cjelini postaje put vjere i u nekom smislu kršćanska inicijacija i životna škola nasljedovanja Krista” (FC 39). Roditelji su pozvani da budu spremni i budni u prihvaćanju odgojnih situacija obiteljskog zajedničkog života, iz čega će nastati tumačenje vjere, katkad izazivajući pitanja djece. Sulsljednost događaja u njihovoj nepredvidljivosti predstavlja potku o. k.

b) *Spontanost*. Rel. govor u o. otvara se obostranom povjerenju, dijalogu, uzajamnom izmjenjivanju te prema tome nastaje neusiljeno. Štoviše, „i sami roditelji, naviještajući slušaju, poučavajući uče” (RdC 152). Odgojem postaje „sam život obitelji, koji se u svojim različitim zgodama tumači kao poziv što od Boga dolazi a ostvaruje kao sinovski odgovor tome pozivu: radosti i muke, nade i žalosti, rađanje i obljetnice, godišnjice vjenčanja roditelja, odlasci i povraci, važne i presudne odluke, smrt dragih itd., sve su to znakovi dobrohotne Božje prisutnosti u povijesti obitelji” (FC 59).

Tako se promiče interiorizacija kršćanskih vrednota po emotivnoj i relacijskoj jačini koja ujedinjuje roditelje i djecu u jedinstvenom iskustvu obiteljske vjere, koje poznaje trenutke

slušanja Božje riječi, interpretativnog sudjelovanja, zatim momente slavljenja u kućnoj liturgiji, kao i trenutke bračne i obiteljske molitve i apostolskog zalaganja. Spontanost nije sinonim slučajnosti, nego zahtijeva od roditelja odgojiteljsku mudrost koja zna pronaći trenutke susreta s Gospodinom u najprikladnijim i najživotnijim prilikama „da bi protumačila poteškoću i naučila kako je nadići, da bi otvorila osobu duhovnoj dosljednosti, da bi zahvalila Bogu za njegove darove...” (RdC 152).

Završavajući, recimo da je o. k. neophodna sastavnica dječjeg rasta u vjeri. U ranom djetinjstvu prethodi službi kat. ustanove; za vrijeme djetinjstva je prati, posebice prigodom uvođenja u sakramente; u adolescenciji je podržava i otvara za osobnu interiorizaciju kršćanskih opredjeljenja, sa specifičnošću odgojne podrške što za roditelje proizlazi iz toga što u Crkvi vrše „pravu službu” (FC 39).

Bibliografija

D. BOUREAU, „La mission des parents”. Perspectives conciliaires, Paris, Cerf, 1970; „L’educazione religiosa in famiglia”, Brescia, La Scuola, 1975; M. FARGUES, „I nostri bambini davanti al Signore”, Milano, Ancora, 1961; G. GATTI, „Genitori educatori alla fede nella Chiesa oggi”, Leumann–Torino, LDC, 1978; ISTI, „Katehetska zadaca obitelji u suvremenoj Crkvi”, Zagreb, Katehetski salezijanski centar, 1981; J. L. KLINK, „Il bambino e la fede”, Milano, Ed. Paoline, 1972; ISTI, „Il bambino e la vita”, ondje, 1974; ISTI, „Il bambino sulla terra”, ondje, 1975; L. KOCKEROLS, „L’educazione religiosa in famiglia”, Torino, Borla, 1975; M. LEIST, „I nostri figli a colloquio con Dio”, ondje, 1970; A. MERLAUD, „Il bambino, la famiglia e i suoi educatori”, ondje, 1967; P. RANWEZ, „L’alba della vita cristiana”, Leumann–Torino, LDC, 1968; „Risveglio religioso dei bambini”. Catechesi familiare per bambino e genitori, Assisi, Cittadella, 1974; W. SARIS, „Dove nasce la Chiesa.” Catechesi familiare, Leumann–Torino, LDC, 1978.

GAETANO GATTI